

Wot městna poniženja na městno powyšenja

Popjelnicy kapłana Alojsa Andrickeho, fararja Aloysa Scholzeho a kapłana dr. Bernharda Wenscha w swjatočnym procesionje do katedrale přenjesene

Zahajenje na Starym katolskim kěrchowje

Foće: MB

„Njejsmy popjelnicy pochowali, ale je z rowa wuwzali. Wone maja wonka wostać. Chcemy, zo móžeće so jich takrjec dótknyć, jim potajkim blisko być.“ Tole praji Drježdžansko-Mišnjanski biskop Joachim Reinelt sobotu, 5. februara, na přenjesenju popjelnicow kapłana Alojsa Andrickeho, fararja Aloysa Scholzeho a kapłana dr. Bernharda Wenscha wot Stareho katolskeho kěrchowa do katedrale města nad Łobjom. Hač do zbóžnoprajenja serbskeho martrarja swjatkownu pónđzela maja wone swoje městno pod cyrkwu w rownišču biskopow. Potom přenjesu so na doskónčne městno, do wołtarja martrarjow w léweje cyrkwinej lódzi Drježdžanskeje katedrale.

Najprjedy w čichim procesionje

Zastupjerjo Radworskeje kaž tež Leutersdorfskeje wosady, diecezanskeho młodžinskeho dušepastyrstwa a Drježdžanskich kapłanikow přijachu dopođnja w džesačich na Starym katolskim kěrchowje na Friedrichowej popjelnicy třoch měšnikow, kotřiž buchu swojeje wěry do Chrystusa dla z woporom nacionalsocializma a kotřiž swoje

Biskop Reinelt před policajskim prezidijom

Foće: rl

žiwjenje w Dachauskim kaceće přisadźichu. W někotre džesatki ludźi ličacym čichim procesionje přinjesechu popjelnicy přez Póstowe naměsto a Wilsdruffsku na Schießgassu před policajski prezidij. W tutym twarje běše před 70 lětami policajske jastwo, w kotrymž bě mjez druhimi tež kapłan Alojs Andricki zajaty. Tam so w jědnačich oficialny procesion zahaji.

Nad 3.000 wobdžělnikow

Wjele wjace hač běchu zamółwići w biskopskim ordinarjaće wočakowali, su so na tutym městnje zhromadźili, zo bychu popjelnicy wot něhdyšeho městna poniženja – policajskeho jastwa – na nětčiše městno powyšenja – do katedrale – přewodželi. W předpólu bě nawoda pastoralneho wotrjada, farar Benno Schäffel, z 500 do 1.000 wobdžělnikami ličił. Zastupjerjo nutřkowneho ministerstwa su na zakładze swojich nazhonjenjow skónčnje ličbu wobdžělnikow samo nad 3.000 trochowali. Přitomnych bě wjele Serbow, wosebje tež tójšto młodych ludźi. Mnoho žonow a młodych holcow bě w narodej drasće.

Z wěncem wobdate popjelnicy (srjedža) Čicho přenjesechu so popjelnicy wot kěrchowa k policajskemu prezidijej, tule nimo Cwingera.

Swěrnj měšnikemu nadawkej

„To běchu tři wulkotni mužojo, měšnisicy swědkojo wěry“, praji biskop Joachim Reinelt, powitawši syły ludźi z małego jewišća před policajskim prezidijom na Schießgassu. Wón dopomni na to, zo bu 34 měšnikow z tehdyšeho Mišnjanskeho biskopstwa wot nacijow zajatych. Dwanaćo z nich přińdžechu do kaceća w Dachauwje. Kapłan Alojs Andricki, farar

Aloys Scholze a kapłan dr. Bernhard Wensch přisadźichu tam swoje žiwjenje.

„Přičina zajeća wšitkich 34 duchownych bě jich swěra k měšnikemu nadawkej“, wuzběhny biskop a poda skrótka přičinu zajeća třoch duchownych, kotrychž popjelnicy so do katedrale přenjesechu. Farar Scholze je wot nacijow přesčěhanemu čekač pomhał. Kapłan dr. Wensch je jako diecezanski dušepastyr młodžiny wulkotne džěło wukonjał, kotrež so nacijam njelubješe. A kapłan Alojs Andricki je młodžiny tehdy wěrnosć prajił, rozložil biskop a doda: „Wón budže wot swjatkowneje póněžele naš wysoko česćeny zbožny. Serbja a Němcy budžeja na njeho z česćownosću zhladować.“

„Měnju, zo so kašć začini“

Potom předčita tachantski wikar Markus Böhme, nětčiši kapłan při něhdyšej Drježdžanskej Dwórskej cyrkwi a z tym naslědnik kapłana Alojsa Andrickeho, wurězk z lista serbskeho měšnika, kotryž je jón 2. měrca 1941 z Drježdžanskeho policajskeho jastwa napisał: „Žohnowanje a móc trojjeničkeho Boha přewodza nas přez swjaty póstny čas, zo bychmy podžěl měli na zrowastanjenju k wěčnemu žiwjenju. Do toho pak dyrbymy so do procha wrócić, tak kaž je so Chrystus w smjerći na

křížu po zakonju zachodnosće měł, hdyž bu do procha stepantany. Ženje njejsym tute słowa hłubšo zrozumil hač runje někole.“ A dale citowaše tachantski wikar z lista kapłana Alojsa Andrickeho: „Móžeće mi wěrić, zo je to bolostne. Hdyž so durje mojeje cale zamknu, hdyž zamk a ryhel zaprasnjetej, měnju, zo so kašć začini, a ja sym žiwy pochowany: quia pulvis es [přełožene: Dokelž sy proch]. Ale to je jenož poł tak zlé; hórje je, hdyž čłowjek přez hrěch, njeprawdu, lózyskosć před Božim trónom na proch rozpadnje a so do wěčneho zatanjanja wotmjeće. Pokučmy a prošmy wo miłosć. Alojs.“

Tachantski wikar Böhme čitaše z lista kapłana Andrickeho.

Na spočatku ceremonije před policajskim prezidijom zaspěwachu Drježdžanscy kapłanicy, kotrychž prefekt je kapłan Alojs Andricki był. Wulkodubrawscy dujerjo přewodzaču němski a serbski kěrluš. Mócnje klinčeše wosrjedž Drježdžan němski chwalošpěw na Boha a serbsce jutrowne „Budž chwała Bohu wěčnemu“.

Dołhi procesion

Potom nastaji so procesion na puć. Wot Schießgassy čehnješe syła wěriwych na Neumarkt. Cyle předku kročachu młodostni w talarach a rošetach. Za swjatym křížom nje-

Farar Delan (srjedža) njese před popjelnicami podobiznu kapłana Alojsa Andrickeho.

Mjez mnohimi serbskimi chorhojemi džěchu tež Serbscy skawća „Alojs Andricki“, kotrehož podobizna pyši jich baner.

seše so chorhoj Drježdžansko-Mišnjanskeho biskopstwa. Přizamknjychu so mnozy kolpingowcy ze swojimi oranžowo-čornymi banerami. Kapłan Alojs Andricki bě džě tež prezes Drježdžanskich kolpingowcow był. A potom zmwolaše wjele serbskich chorhojow w powětrje. Módročerwjeno-běte chorhoje z mjenom wosady a napisom „Na puć z nami“ njesechu młodostni jednotliwych serbskich wosadow. Tež někotre młodžinske banery a druhe chorhoje – dohromady wjace hač 40 – běchu widžomne znamjo wobydlerjam Drježdžan a jich hosćom. Sčěho-

Drježdžanscy kapałnicy pod nawodom Matthiasa Liebicha spěwachu před policajskim prezidijom, před cyrkwu Našeje knjenje (na foće) a w katedrali. Wjace fotow: www.posol.de

wachu ministranća w liturgiskej drasće, kotruž běchu sej ze swojich wosadow sobu přinjesli. Mjez nimi bě wjele serbskich hólcow a holcow. Tež měšnicy čehnjechu w chórowej drasće jako wulki cytk.

Třo duchowni njesechu wobrazy třoch w Dachauwje mórjenych měšnikow. Radworski farar Ščěpan Delan měješe w rukomaj podobiznu kapłana Alojsa Andrickeho, Leutersdorfski farar Bertram Wolf podobiznu něhyšeho Leutersdorfskeho fararja Aloysa Scholzeho a diecezanski młodźinski dušepastyr, farar Ralph Kochinka, podobiznu swójeho předchadnika w tutym zastojnstwje, kapłana dr. Bernharda Wenscha. Direktnje za nimi njesechu mužojo na nosydle, kotrež so hewak za nošenje postawy mačerje Božeje wužiwa, popjelnicy třoch měšnikow-martrarjow. Tute běchu z wěncem, znamjenjom dobyća, wobdate. Za tym kročeše biskop Joachim Reinelt a čestni hosćo, mjez kotrymiž bě sakski nutřkowny minister Markus Ulbig a policajski prezident Bernd Merbitz. Tež swak kapłana Alojsa Andrickeho, Jurij Hantuš, a nimale 95lětny kuzenk dr. Achim Nawka, dalši přiwuzni a mnozy wěriwi běchu so do wulkeho procesiona zarjadowali.

Ewangelski biskop ma měšnika za příklad

Čah wěriwych pozasta na Neumarkće před cyrkwu Našeje knjenje. Tam porěča sakski ewangelski krajny biskop Jochen Bohl. Wón praji, zo je příklad kapłana Alojsa Andrickeho runje w džensnišim času jara třěbny. W času, w kotrymž so wjetšina je-

Ewangelski sakski krajny biskop Jochen Bohl Fota: rl

nož wo sebje stara, dopomina Alojs Andricki, „zo eksistuje něšto wjetše hač jenož swójske derjeměče“. Z tym, zo je serbski měšnik njeprawdu nacijow jasnje pomjenował, „wostanje wón nam w0šěm z příkladom“, praji ewangelski biskop, kotryž je přeswědčeny, zo „je Alojs Andricki w dowěrje na Božu miłosć zemřel a Božu krasnosć wuhladał“. Za wažne ma biskop Bohl tež, zo je

kapłan Alojs Andricki ideologiju nacijow jako antikřesćansku spóznał. To praji hladajo na to, zo

W přewodnym čahu běchu tež ministranća z Ralbic (horjeka). Z biskopom Reineltom sluchaja syły na słowa biskopa Bohla.

chcedža w tychle dnjach zaso někotři nacistiskej ideologiji w Drježdžanach hołdować. Wot Alojsa Andrickeho měli so po wuprajenju biskopa Bohla napominać dać, zo kóždy w swojim wobkruhu kedźbliwy wostanje, a so wot njeho pozbudzić da, so kaž wón jasnje a njepřeslyšomnje za swoju křesćansku wěru zasadžeć – a to ze wšěmi konsekwencami.

Do katedrale

Wot ewangelskeje cyrkwy Našeje knjenje čehnješe procesion potom dale po Augustusowej do katedrale na Hrodowym naměsće. Nětčiša biskopska cyrkej je něhdyša Dwórska cyrkej, hdžež skutkowaše Alojs Andricki jako kapłan. Zwony Božeho domu wıtachu čah ze smjertnymi powostankami třoch měšnikow, kotrež njesechu wot cyrkwy Našeje knjenje mužojo Radworskeje wosady. Wšitcy šesćo nošerjo

běchu w čornej sukni a cylindru, kaž je to na pohrjebach w katolskich Serbach z wašnjom. Zdobom je to drasta křižerjow, kotřiž wozjewjeja, zo je Chrystus smjerc přewinywši čłowjestwu wrota njebjes zaso wotewrěl.

Tak začahny procesion do katedrale, w kotrejž so w přednim džělu přeco bóle třóčachu. Fararjo Delan, Wolf a Kochinka donjesechu popjelnicu do wołtarnišća njesoprědnje před wołtar na blidko z čerwjnym rubom, barbu martrarjow. Biskop Reinelt je tam pokadž i a pokrjepi.

Słowna Boža služba

Na słownej Božej službjje w potnej katedrali zaspěwachu po modlitwje biskopa wěriwi we wotměnje z kapłanikami. Čitanju scěhowaše wot chóra Budyskeho serbskeho gymnazija zanje-sene „Ow, wola lubosće“. Tutón chór bě so wuzwolil, dokelž je

Marta Hantušowa (naprawo) dožiwi druhi króc w žiwjenju, zo je popjelnica jeje bratra Alojsa Andrickeho w cyrkwi Najswjećišeje Trojicy w Drježdžanach.

Fota: rl (3), pr

Popjelnica kapłana Andrickeho 1943 w Dwórskej cyrkwi

tež Alojs Andricki abituru w měsće nad Sprjewju zložil, tehdy wšak na Katolskej wyšej natarjacej šuli. Fararjo Delan, Wolf a Kochinka přednjesechu potom skrótka biografije třoch měšnikow-martrarjow, z nich farar Delan serbsce a němsce.

„Tajke něšto zamóža jenož swjeći!“

Biskop Joachim Reinelt dopomni w swojim předowanju, zo je jeniče w Dachauskim kon-

centraciskim lěhwje 730 měšnikow wo žiwjenje přišlo. Rysowaše surowe poměry, pod kotrymiž jeji ćerpjachu. „Mnozy su wo Alojsu wobswědčili, zo njeje přiwšëm ženje skoržil.“

Biskop citowaše z lista něhdyšeho sobujateho, benediktińskeho patra Maurusa Müncha, staršimaj Alojsa Andrickeho: „Sym zrědka tak hluboko a znutřkownje nadobneho čłowjeka zeznał. Česću sej jeho jako swjateho.“

Biskop pokaza tež na plód předowanja Alojsa Andrickeho w Drježdžanach. Njewěriwa žena bě jeho wuloženja připadnje w cyrkwi słyšała a njezabyła. Jako zhoni, zo bu kapłan Andricki zajaty, bě to za nju posledni pohon, do katolskeje cyrkwy zastupić.

A skónčnje dopomni biskop Reinelt na to, kak džakowny je serbski martrar był, a to samo pod najhóršimi wuměnjenjami. Prašeše so w předowanju: „Móžeće sej předstajeć, zo so za to džakujeće, zo sće w kaceće? Tajke něšto zamóža jenož swjeći!“

Nachwilnje do rownišća biskopow

Po dalšim serbskim spěwje „Ow Božo, smil so nade mnu“ přednjesechu so próstwy.

Chór Budyskeho serbskeho gymnazija pod nawodom Friedemanna Böhme zaspěwa na słownej Božej službjje w katedrali.

Kaplan Alojs Andricki

★ 2. julija 1914 w Radworju
† 3. februara 1943 w Dachauwje

Alojs Andricki móžeše jako měšnik jeniče jako kaplan Drježdžanskeje Dwórskeje cyrkwe skutkować. Wón bě zdobom prefekt kapalnikow a prezes Drježdžanskeje kolpingoweje swójby. 21. januara 1941 bu na přeslyšowanje pola Gestapo skazany a wosta nje-posrědnje po tym w policajskim jastwje. We wobskórzbnym pismje pozdžišeho procesa wumjetowachu jemu „heimtückische Angriffe auf Staat und Partei“. Po wotpokučenju šěsć měsacow trajaceho zajeća bu hnydom znowa zajaty a přińdže do kaceta w Dachauwje. Jako mrějo wo měšnika prošeše, rozsudži so hladar po wobswědčenju wočiswědka za smjertnu injekciju.

Kapalnik Józef Čornak (nalewo) čitaše serbskej próstwje.

Chórej kapalnikow přistušacy Serb Józef Čornak přednjese dvě próstwje w serbskej rěči. Němskej přeložkaj běštej w rozdawanym přewodnym zešiwku němsce podatej.

Po wuspěwanju pačerja Knjezoweho a požohnowanju donjesechu fararjo Delan, Wolf a Kochinka zhromadnje z biskopom Reineltom popjelnicy do rownišća biskopow w podzemju cyrkwe. Na dnu zbóžnoprajenja swjatki pónđzelu, 13. junija, přenjesu so na doskónčne městno. Tute budže we wosebitej křini na woltarju martrarjow w lěwe cyrkwinej łódzi katedrale.

Přechodne městno popjelnicow w podzemju cyrkwe

Třo martrarjo

Přičina přenjesenja wšěch třoch popjelnicow z rownišća měšnikow

Popjelnicy kaplana Alojsa Andrickeho, fararja Alojsa Scholzeho a kaplana dr. Bernharda Wenscha su so zhromadnje do katedrale přenjesli, dokelž njeda so hižo zwěsćić, w kotrej z nich su smjertne powostanki přichodneho zbóžneho. Loni w aprylu su je zastupjerjo biskopstwa z rownišća na Starym katolskim kěrchowje wuwzali. Smjertne powostanki su do no-

wych lěpšich popjelnicow přišli. Smjertne tafle na kěrchowje wostanu dale na swojim městnje, dokelž ma tute městno dale zwisk ze zemrětimi měšnikami. Hižo loni je so prajiło, zo wšak su wšitcy tři swoje žiwjenje za Chrystusa podali a zo je njejasne, čěja je kotra popjelnica. Tak móže so na při-kładnosć wšěch třoch duchownych pokazać. *rl*

Na pohrjebje a přenjesenju

Mnohich wěriwych je přenjesenje popjelnicow jara jimało. W cyrkwi čakaše 88lětna Marta Hantušowa, sotra kaplana Alojsa Andrickeho, na jich přichad. Widžomnje rozhnuta bě, jako nošerjo z popjelnicami nimo njeje džěchu. Wona je drje jenička z hišće žiwych, kotřiž su so na rekwiemje a pohrjebje Alojsa Andrickeho 15. apryla 1943 wobdžělili. Tehdy steješe popjelnica do pochowanja na kěrchowje w samej cyrkwi. Wo pohrjebje kaplana Alojsa Andrickeho je so rozprawjało, zo běše to manifestacija wěry. W tehdyšich poměrach bě to z wjele strachami za wobdžělenych zwjazane. Wšako bě so wot nacijow postajiło, zo ma so popjelnica jenož sćicha pochować.

Přenjesenje popjelnicow dwaj dnjej po 68. smjertnym dnu kaplana Alojsa Andrickeho bě za město Drježdžany z runje dwěmaj procentomaj katolikow nje-wšědnje jasne a mócne wuznaće wěry, kotraž njech wuwabi tež w měsće nad Łobjom swoje plody. *R. Ledźbor*

Kaplan dr. Bernhard Wensch

★ 7. julija 1908 w Berlinje
† 15. awgusta 1942 w Dachauwje

Hdyž móžeše katolska młodžina Sakskeje nutřkowne a wonkowne nadpady nacionalsocializma wotwobarać, potom je to předewšěm zaslužba kaplana dr. Bernharda Wenscha. Jedyn z wokolnikow, z kotrymiž wón prawidłownje młodžinu we wěrje skrućowaše, bě přičina jeho zajeća w léce 1941.

Farar Aloys Scholze

★ 4. septembra 1893 w Drježdžanach
† 1. septembra 1942 w Dachauwje

Aloys Scholze, kotrehož nan pochadžeše z Němcow pola Kulowa, bě wot lěta 1931 farar w Leutersdorfje. W léce 1933 dopomha wot nacijow přesćěhanemu, jim přez blisku hranicu wučeknyć. Nimo toho je so wo francoskich wójnskich jatych starał a jim w jich maćeršćinje předował.

